ВОДЗЫЎ
афіцыйнага апанента
доктара мастацтвазнаўства, прафесара Р. Ф. Шауры
на дысертацыю Шындлер Эліны Генадзьеўны
"Пластычны фальклор і фальклярызм
у сучасным народным мастацтве Беларусі",
прадстаўленай на суісканне вучонай ступені кандыдата мастацтвазнаўства
па спецыяльнасці 17.00.04 –
выяўленчае і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва і архітэктура

Адпаведнасць зместу дысертацыі заяўленай спецыяльнасці і галіне навукі.

У дысертацыі Э. Г. Шындлер "Пластычны фальклор і фальклярызм у сучасным народным мастацтве Беларусі" даследуюцца адзнакі пластычнага фальклору і праявы пластычнага фальклярызму ў сучасным народным дэкаратыўна-прыкладным мастацтве Беларусі, што адпавядае заяўленай спецыяльнасці 17.00.04 – выяўленчае і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва і архітэктура, а таксама галіне навукі – мастацтвазнаўства.

Актуальнасць тэмы дысертацыйнага даследавання.

Сучасная мастацкая дзейнасць у галіне традыцыйных рамёстваў, аб'яднаная паняццем «народнае мастацтва», дэманструе шэраг мастацкіх напрамкаў, якія мэтазгодна дыферэнцыраваць у больш дробныя катэгорыі для найбольш эфектыўнага вывучэння кожнага з іх. У сваёй рабоце Э. Г. Шындлер вылучае і даследуе «пластычны фальклор», пад якім разумеюцца пластычныя віды мастацкай дзейнасці сялянскай традыцыйнай супольнасці, мастацтва якой развівалася ва ўмовах натуральнай вытворчай гаспадаркі і аграрна-абрадавай звычаёвасці. Тым самым аўтар падкрэслівае важную ролю і каштоўнасць сялянскага пластычнага мастацтва, якое, побач з песенным і абрадавым фальклорам, у найбольшай ступені яўляе самабытнасць традыцыйнай беларускай культуры, а таму вартае захавання і перадачы наступным пакаленням у сваёй мастацкай, вытворчай і семантычнай цэласнасці.

Небяспека падмены традыцыйнай народнай пластыкі сучаснымі мастацкімі інтэрпрэтацыямі «па матывах» народных традыцый часта вядзе да размывання межаў паняцця «народнае мастацтва». А таму размежаванне адзнак

пластычнага фальклору і праяў пластычнага фалькларызму у сучасным народным мастацтве, праведзенае Э. Г. Шындлер у рамках дысертацыі, адкрывае большыя магчымасці як для развіцця напрамку сучаснага мастацкага пераасэнсавання народнай традыцыі, так і захавання пластычнага фальклору як каштоўнай для культуры мастацкай з'явы.

Вылучэнне адзнак пластычнага фальклору павінна не толькі спрыяць захаванню і перадачы наступным пакаленням найбольш вартых і самабытных адметнасцей традыцыйнага пластычнага мастацтва, але і садзейнічаць павышэнню ступені адпаведнасці сучасных вырабаў народнага мастацтва адзнакам традыцыйнай пластыкі не толькі на ўзроўні мастацкай формы, але таксама вытворчых тэхналогій і семантычнага напаўнення.

Ступень навізны навуковых вынікаў, якія выносяцца на абарону.

Усе палажэнні, якія выносяцца аўтарам дысертацыі на абарону, з'яўляюцца вынікам самастойна праведзенага даследавання і маюць высокую ступень навізны. У дысертацыі Э. Г. Шындлер упершыню ў беларускім мастацтвазнаўстве комплексна і ўсебакова разглядае праблему трансфармацыі мастацкай формы сучасных вырабаў народнага мастацтва і фалькларызацыі сучаснай народнай творчасці.

Навізной характарызуецца і спроба размежавання адзнак пластычнага фальклору і праяў пластычнага фалькларызму ў сучасных відах народнага мастацтва. Распрацаваны Э. Г. Шындлер алгарытм вызначэння ступені фалькларызаванасці сучасных напрамкаў, з'яў і твораў народнага мастацтва з'яўляецца наватарскім і ўяўляе сабой каштоўны унёсак у распрацоўку праблемы фалькларызацыі пластычных відаў народнай творчасці. Для дасягнення мэты дысертацыі аўтарам удакладнены значэнні базавых для галіны народнага мастацтва тэрмінаў, катэгорый і паняццяў, распрацаваны тэрміналагічны падмурак, які таксама характарызуецца навізной.

Абгрунтаванасць і дакладнасць высноў і рэкамендацый, сфармуляваных у дысертацыі.

Усе высновы і рэкамендацыі, сфармуляваныя аўтарам дысертацыі, з'яўляюцца навукова абгрунтаванымі і маюць вялікую ступень дакладнасці, якая пацвярджаецца выкарыстаннем шырокага кола літаратурных крыніц па праблемах традыцыйнага мастацтва (244 найменняў бібліяграфічнага спіса на беларускай, рускай, польскай, нямецкай і ангельскай мовах).

Для дасягнення пастаўленай мэты дысертацыі, а менавіта вызначэння адзнак пластычнага фальклору і праяў пластычнага фалькларызму ў сучасным

народным дэкаратыўна-прыкладным мастацтве Беларусі, аўтар абапіраецца на комплекс агульнанавуковых і мастацтвазнаўчых метадаў даследавання: гісторыка-тэарэтычны, параўнальна-гістарычны, аналітычны, сістэмна-структурны, фармальна-стылістычны, іканаграфічны, інтэрвью, метад гістарычнай рэканструкцыі і метад эмпатыі. Апошнія два метады з'яўляюцца ўнікальнымі для даследаванняў у галіне народнага мастацтва, іх выкарыстанне дазволіла аўтару паглыбіцца ў культурнае асяроддзе традыцыйнай супольнасці з мэтай лепшага разумення светапогляду носьбітаў традыцыйнай культуры, што павышае ступень дакладнасці і дакладнасці высноў, зробленых Э. Г. Шындлер.

Высновы па раздзелах, заключэнне, рэкамендацыі па практычным выкарыстанні вынікаў дысертацыі сфармуляваны паслядоўна і лагічна ў адпаведнасці з задачамі і структурай даследавання і з'яўляюцца навукова абгрунтаванымі. Меркаванні дысертанта, прадстаўленыя ў заключэнні, аргументаваны і аб'ектыўны. Сфармуляваныя высновы заснаваны на прамежкавых выніках даследавання, якія лагічна вынікаюць з аналітычнага матэрыялу і адпавядаюць палажэнням, вынесеным на абарону. Рэкамендацыі па практычным выкарыстанні матэрыялаў пацвярджаюцца актамі аб укараненні. У прыватнасці, вынікі даследавання сталі аб'ектам укаранення ў адукацыйны працэс УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт» для студэнтаў 1 і 2 ступені спецыяльнасці «Дызайн прадметна-прасторавага асяроддзя».

Навуковая, практычная, эканамічная і сацыяльная значнасць вынікаў дысертацыі з указаннем рэкамендацый па іх выкарыстанні.

Выяўленыя Э. Г. Шындлер адзнакі пластычнага фальклору і праявы пластычнага фальклярызму ў сучасных відах народнага мастацтва – ручным ткацтве, ганчарстве і саломапляценні ўяўляюць сабой каштоўны матэрыял з пункту гледжання практычнай значнасці. Аналітычны матэрыял дысертацыі можа выкарыстоўвацца ўдзельнікамі мастацкай дзейнасці ў галіне народнай творчасці для аднаўлення і захавання традыцыйных відаў мастацтва.

Для мастакоў і майстроў народнай творчасці каштоўным з'яўляецца прапанаваны Э. Г. Шындлер алгарытм выяўлення адзнак пластычнага фальклору і праяў пластычнага фальклярызму, які можа выкарыстоўвацца падчас мастацкай распрацоўкі формы традыцыйных вырабаў.

Для навуковай супольнасці даследаванне ўяўляе сабой у пэўнай ступені заклік да перагляду і пераасэнсавання некаторых пастулатаў, якія страцілі сваю актуальнасць. У прыватнасці, аўтарам абгрунтавана мэтазгоднасць пераходу да тэрміналагічнага падмурку, які прапанаваны ў дысертацыі і які з большай

дакладнасцю дыферынцыруе мастацкія напрамкі ў галіне народнага мастацтва і дазваляе выпрацаваць найбольш эфектыўныя падыходы для вывучэння кожнага з іх. Такі падыход дыктуецца ўзрастаннем мастацкай граматнасці грамадства і патрэбай больш глыбокага разумення сучасных працэсаў у галіне традыцыйнага мастацтва. Вынікі дысертацыі могуць стаць комплексна абгрунтаваным навуковым падмуркам для далейшай распрацоўкі праблемы фалькларызацыі сучаснага народнага мастацтва.

Сацыяльная значнасць вынікаў дысертацыі праяўляецца ў магчымасці выкарыстання аналітычнага матэрыялу для вырашэння праблем, звязаных з разрывам пераемнасці традыцый паміж пакаленнямі і захаваннем этнічнай самабытнасці беларускай культуры ва ўмовах глабальнай уніфікацыі культур.

Апублікаванасць вынікаў дысертацыі ў навуковым друку.

Асноўныя палажэнні дысертацыі знайшлі адлюстраванне ў 10 публікацыях, у тым ліку 7 – у рэцэнзуемых навуковых часопісах і зборніках РБ (3, 33 аўтарскіх аркушаў), 3 – у зборніках канферэнцый (1,74 аўтарскіх аркушаў). Агульны абъём публікацый складае 5,1 аўтарскіх аркушаў. Усе публікацыі суіскальніка выкананы да пачатку папярэдняй экспертызы дысертацыі.

Адпаведнасць афармлення дысертацыі патрабаванням ВАК.

Агульны аб'ём дысертацыі складае 256 старонак, з якіх асноўны тэкст дысертацыі займае 115 старонак, бібліяграфічны спіс – 19 старонак, спіс публікацый суіскальніка – 2 старонкі, Дадатак А – 5 старонак, Дадатак Б – 4 старонкі, Дадаткі В – 16 старонак, Дадатак Г – 95 старонак. У Дадаку Г змешчаны ілюстратыўны матэрыял, які дапаўняе тэкст дысертацыі і ў візуальнай форме раскрывае пытанні, паднятыя ў дысертацыі аўтарам.

Дысертацыя і аўтарэферат Э. Г. Шындлер афармлены ў адпаведнасці з патрабаваннямі, якія прад'яўляюцца да падобных работ ВАК Рэспублікі Беларусь.

Адпаведнасць навуковай кваліфікацыі суіскальніка вучонай ступені, на якую ён прэтэндуе.

Дысертацыя Э. Г. Шындлер "Пластычны фальклор і фальктарызм у сучасным народным мастацтве Беларусі" з'яўляецца завершанай самастойнай кваліфікацыйнай работай, у якой распрацавана актуальная і важная ў навукова тэарэтычных, практычных і сацыяльных адносінах тэма, накіраваная на выяўленне адзнак пластычнага фальклору і праяў пластычнага фалькларызму ў

сучасным народным мастацтве Беларусі. Тэкст дысертацыі выкладзены ясна, лагічна, паслядоўна, прафесійнай навуковай мовай.

Адпаведнасць дысертацыі спецыяльнасці 17.00.04 – выяўленчае і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва і архітэктура, актуальнасць, навізна і важнасць навуковых задач, якія вырашаюцца ў дысертацыйным даследаванні, дакладнасць і абгрунтаванасць палажэнняў і высноў сведчаць пра асабісты ўклад аўтара ў навуку і дазваляюць лічыць навуковую кваліфікацыю Э. Г. Шындлер адпаведнай ступені кандыдата мастацтвазнаўства.

Заўвагі і пытанні па дысертацыі і аўтарэфераце.

1. Раздзел 3.1 «Рэдукаванасць фальклорнай традыцыі як асаблівасць сучаснага ткацтва» ўяўляецца некалькі перагружаным аналітычным матэрыялам па выяўленні адзнак пластычнага фальклору ў гістарычнай дынаміцы іх з'яўлення і развіцця. Мэтазгодна было б абмежавацца выяўленнем адзнак пластычнага фальклору і праяў пластычнага фальклярызму толькі на ўзроўні ткацкага рамяства як цэласнай з'явы і не закранаць выяўленне адзнак пластычнага фальклору на ўзроўні асобнай мастацкай формы – жаночага святочнага строя, паколькі некаторыя адзнакі на згаданых узроўнях паўтараюцца.
2. Матэрыялы даследавання па выяўленні адзнак пластычнага фальклору ў традыцыйным мастацтве за перыяд, які папярэднічаў канцу XIX ст., вынесены ў Дадатак В, што парушае цэласнасць успрымання выкладзенага аўтарам аналітычнага матэрыялу.
3. Нягледзячы на тое, што ўсе палажэнні дысертацыйнага даследавання ў поўнай меры раскрыты и абгрунтаваны аўтарам, у даследуемые віды сучаснага народнага мастацтва, побач з ручным ткацтвам, ганчарствам і саломапляценнем, мэтазгодна было б уключыць сучасную выцінанку, якая зазнала дастаткова высокую ступень трансфармацыі мастацкай формы.

Заўвагі не змяншаюць значнасці дысертацыйнага даследавання, абгрунтаванасці яго асноўных высноў і вынікаў.

Заключэнне.

Дысертацыя Э. Г. Шындлер "Пластычны фальклор і фальклярызм у сучасным народным мастацтве Беларусі" па ўзроўню навуковай і практычнай значнасці адпавядае патрабаванням Вышэйшай атэстацыйнай камісіі Рэспублікі

Беларусь да кандыдацкіх дысертацый. Аўтар дысертацыі заслугоўвае прысуджэння вучонай ступені кандыдата мастацтвазнаўства па спецыяльнасці 17.00.04 – выяўленчае і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва і архітэктура

за:

- абгрунтаванне неабходнасці ўвядзення ў навуковы ўжытак тэрмінаў «пластычны фальклор», «пластычны фальклорызм» і мэтазгоднасць іх выкарыстання ў галіне народнага мастацтва;
- удакладненне значэнняў базавых тэрмінаў і катэгорый у галіне народнага мастацтва;
- выяўленне адзнак пластычнага фальклору ў гістарычнай дынаміцы іх узнікнення і развіцця ў наступных відах народнага мастацтва: ручным ткацтве, ганчарстве, саломапляценні;
- вызначэнне і сістэматызацыю найбольш характэрных для беларускага народнага мастацтва праяў пластычнага фальклорызму;
- за распрацоўку алгарытму выяўлення адзнак пластычнага фальклору і праяў пластычнага фальклорызму і вызначэнне ступені фальклорызаванасці сучаснай народнай творчасці.

Доктар мастацтвазнаўства, прафесар,
загадчык кафедры дэкаратыўна-прыкладнога
мастацтва ўстановы адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
культуры і мастацтваў» Р. Ф. Шаура

«20» апреля 2024 г.

Отдел
правовой
и кадровой
работы

Подлинность подписи удостоверяю
Юрисконсульт отдела правовой и кадровой
работы Ю.А.Рыбакова
22.04.2024